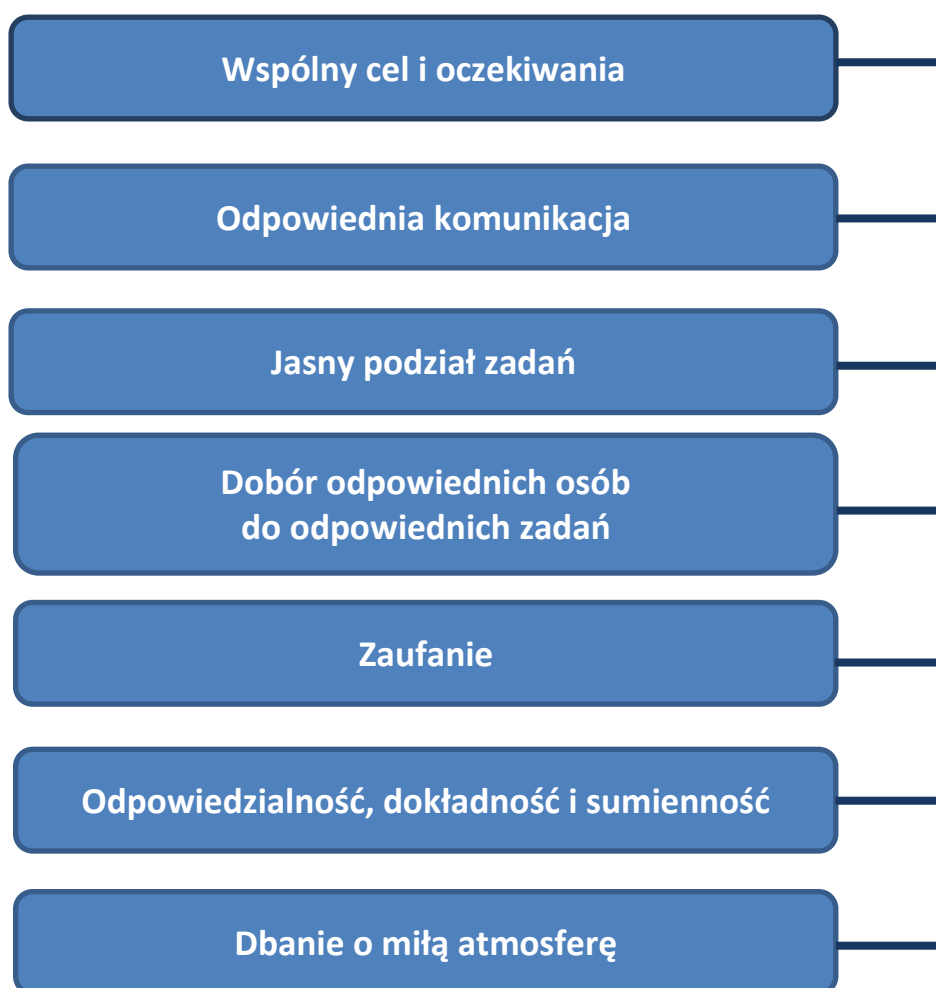

O współpracy nauczycieli z refleksją

Chciałabym zaprosić Państwa do pochylenia się nad tematem współpracy nauczycieli. W mojej ocenie jest to temat bardzo istotny, biorąc pod uwagę szeroko rozumiany rozwój ucznia i nauczyciela. Praca w zespole jest niejako wpisana w zawód nauczyciela. Rada pedagogiczna jest zespołem, na czele którego stoi dyrektor szkoły, jako lider. Skoro jest zespołem, to podlega wszelkim zasadom związanym z pracą grupową. Przypomnijmy najważniejsze z nich:

Schemat 1. Zasady pracy grupowej – opracowanie własne na podstawie (1)

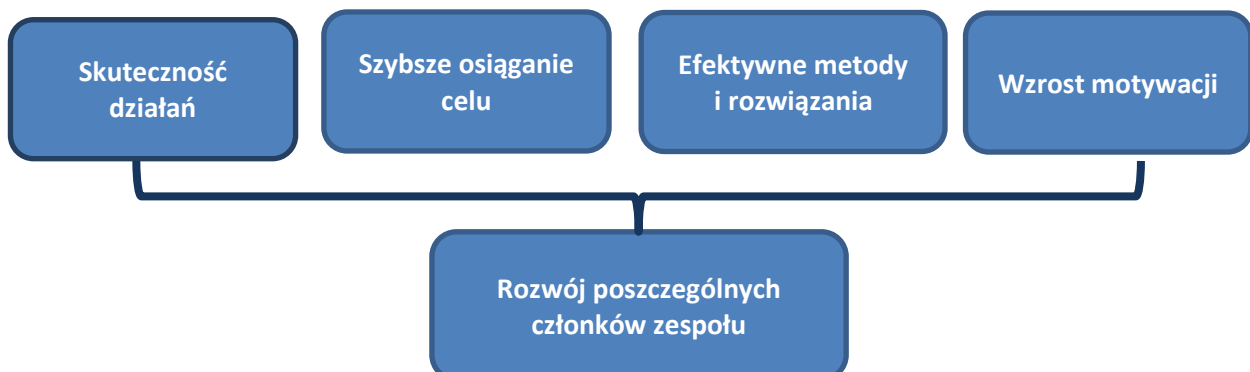
Patrząc na powyższy schemat od razu chciałoby się trafić do zespołu, który przestrzega tych zasad. Do zespołu, który łączy wspólny cel i oczekiwania, w którym przestrzega się zasad prawidłowej komunikacji, traktuje się ludzi z szacunkiem, w którym każdy wie co ma robić i za co odpowiada, a przy tym może wykorzystywać swój potencjał, wykonując zadania zgodne z predyspozycjami i zainteresowaniami. Poza tym praca przebiega w miłej atmosferze, oparta jest na zaufaniu wzajemnym członków zespołu. W takich warunkach praca staje się czystą przyjemnością.

Pojawia się jednak pytanie: czy nauczyciele są przygotowani do pracy zespołowej? Czy posiadają wystarczające umiejętności? I wreszcie, czy w swojej pracy korzystają z dobrodziejstw pracy zespołowej? Patrząc na nauczyciela jako na profesjonalistę w swojej dziedzinie – na wszystkie pytania powinniśmy odpowiedzieć TAK! Nauczyciel stosujący te zasady w zespole nauczycielskim przeniesie je do pracy z uczniem i tym samym, poza przekazywaniem wiadomości, wyposaży swoich uczniów w bardzo istotne dziś kompetencje, co obrazuje poniższy schemat:

Schemat 2. Umiejętności XXI wieku – opracowanie własne

Pisząc o współpracy nauczycieli nie sposób nie wspomnieć o tym, że stwarza ona płaszczyznę do wymiany doświadczeń, dzielenia się wiedzą i doświadczeniem, ale także sprzyja wzajemnej motywacji. Zespół działa jak system naczyń połączonych, w którym wpływy i oddziaływania jednych osób na pozostałe są bardzo silne. Czasem działa to tak, że osoby aktywne są w stanie „porwać” za sobą te bierne, które straciły zapał i chęć do działania. Ważne, aby ci, którym „chce się bardziej”, dzielili się swoim zapałem i energią. Wtedy efekty pracy zespołu będziemy mogli przedstawić w sposób następujący:

Schemat 3. Efekty pracy zespołowej – opracowanie własne

Przenieśmy efekty pracy zespołu do rzeczywistości szkolnej i przeanalizujemy, jaki będą miały wpływ na pracę z uczniem. Obowiązkiem każdego nauczyciela jest **wspieranie ucznia w rozwoju** (2). Można powiedzieć, że jest to ogólny i najważniejszy cel pracy nauczyciela z uczniem. Osiągniemy go wykorzystując sprawdzone metody pracy, dostosowane do potrzeb i możliwości ucznia. Te z kolei pozwolą na prowadzenie skutecznych działań i przyczynią się do wzrostu motywacji ucznia. Zmotywowany i zaangażowany uczeń szybciej odniesie sukces, dając nauczycielowi ogromne poczucie satysfakcji z wykonanej pracy. Ten mechanizm raz wprawiony w ruch działa dalej i uruchamia coraz to nowe zasoby energii uczniów i nauczycieli. W praktyce, niestety, nie wygląda to tak kolorowo, chociaż przepisy wprost odnoszą się do pracy nauczycieli w zespołach. Są to zapisy zarówno na poziomie ustawy, jak również rozporządzeń. Poniżej przedstawię zestawienie zapisów prawa oświatowego, w których jest mowa o pracy zespołowej nauczycieli, a skoro zostało to usankcjonowane w prawie – to staje się naszym nauczycielskim obowiązkiem.

Akt prawny	Treść przepisu
Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4) – art. 111 pkt. 5 oraz art. 44	Art. 111. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, szczegółową organizację publicznych szkół i publicznych przedszkoli, uwzględniając prawidłową realizację celów i zadań szkół i przedszkoli, w tym: 5) warunki i tryb tworzenia zespołów nauczycieli do realizacji zadań szkoły określonych w statucie; Art. 44. 1. Szkoły i placówki podejmują niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwoju organizacyjnego. 2. Działania, o których mowa w ust. 1, dotyczą: 1) efektów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki oraz realizacji celów i zadań statutowych; 2) organizacji procesów kształcenia, wychowania i opieki; 3) tworzenia warunków do rozwoju i aktywności, w tym kreatywności, uczniów; 4) współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym; 5) zarządzania szkołą lub placówką. 3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, w odniesieniu do różnych typów szkół i rodzajów placówek, wymagania wobec szkół i placówek, dotyczące prawidłowości i skuteczności działań, o których mowa w ust. 1, w zakresie: 1) przebiegu procesów kształcenia, wychowania i opieki; 2) umożliwienia każdemu uczniowi rozwoju na miarę jego indywidualnych możliwości; 3) podejmowania przez szkołę lub placówkę działań podnoszących jakość jej pracy; 4) angażowania uczniów, rodziców i nauczycieli w działania szkoły lub placówki;

	5) współpracy ze środowiskiem lokalnym; 6) uzyskiwanych efektów kształcenia i wychowania; 7) aktywności uczniów i ich rozwoju osiąganego adekwatnie do potrzeb i możliwości; 8) doskonalenia pracy szkoły lub placówki przy zaangażowaniu społeczności szkolnej i środowiska lokalnego.
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 poz. 502) – § 4.	§ 4. 1. Zespół nauczycieli, o którym mowa w art. 111 pkt 5 ustawy, dyrektor szkoły lub przedszkola może powołać na czas określony lub nieokreślony. 2. Pracą zespołu kieruje przewodniczący powoływany przez dyrektora szkoły lub przedszkola na wniosek tego zespołu. 3. Dyrektor szkoły lub przedszkola, na wniosek przewodniczącego zespołu, może wyznaczyć do realizacji określonego zadania lub zadań zespołu innych nauczycieli, specjalistów i pracowników odpowiednio szkoły lub przedszkola. W pracach zespołu mogą brać udział również osoby niebędące pracownikami tej szkoły lub przedszkola. 4. Zespół określa plan pracy i zadania do realizacji w danym roku szkolnym. Podsumowanie pracy zespołu odbywa się podczas ostatniego w danym roku szkolnym zebrania rady pedagogicznej. (4)
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz. U. z 2017, poz. 1611)	Wymaganie: 1. Procesy wspomagania rozwoju i edukacji dzieci są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się – <i>w charakterystyce zapis:</i> Nauczyciele pracują zespołowo. Wspólnie planują przebieg procesów edukacyjnych, współpracują przy ich realizacji i analizują efekty swojej pracy. Nauczyciele pomagają sobie nawzajem i wspólnie rozwiązują problemy. (dotyczy przedszkola) Wymaganie: 1. Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się – <i>w charakterystyce zapis:</i> Nauczyciele, w tym nauczyciele pracujący w jednym oddziale, współpracują ze sobą w planowaniu, organizowaniu, realizowaniu i modyfikowaniu procesów edukacyjnych. Nauczyciele pomagają sobie nawzajem i wspólnie rozwiązują problemy. (dotyczy szkół)
Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Załącznik do obwieszczenia – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej	§ 20. 1. Do zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności: 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów; 2) określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów; 3) rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki; 4) podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania; 5) współpraca z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny

w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020, poz. 1280)	funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych działań. 2. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą w szczególności: 1) w przedszkolu – obserwację pedagogiczną mającą na celu wczesne rozpoznanie u dziecka dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji, a w przypadku dzieci realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne – obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna); 2) w szkole: a) obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów: – trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań, – szczególnych uzdolnień, b) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami. 4. Wychowawca klasy lub dyrektor przedszkola lub placówki, o których mowa w ust. 3, informuje innych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę, oraz we współpracy z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub specjalistami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem.
Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Załącznik do obwieszczenia – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie	§ 6. 1. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, o którym mowa w art. 127 ust. 3 ustawy, zwany dalej „programem”, określa: 2) zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, a w przypadku ośrodków, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 5–9 – także wychowawców grup wychowawczych prowadzących zajęcia z wychowankiem w tym ośrodku, ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia, w tym – w zależności od potrzeb – na komunikowanie się ucznia z otoczeniem z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC), oraz wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu przedszkolnym lub szkolnym, w tym w przypadku: a) ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym,

warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz . U. z 2020 r., poz. 1309)	b) ucznia niedostosowanego społecznie – działania o charakterze resocjalizacyjnym, c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – działania o charakterze socjoterapeutycznym; 6) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów, a w przypadku ośrodków, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 5–9 – także wychowawców grup wychowawczych, z rodzicami ucznia w realizacji przez przedszkole, oddział przedszkolny w szkole podstawowej, inną formę wychowania przedszkolnego, szkołę lub ośrodek zadań wymienionych w § 5; 3. Program opracowuje zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem, a w przypadku ośrodków, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 5–9 – także wychowawcy grup wychowawczych prowadzący zajęcia z wychowankiem w tym ośrodku, zwany dalej „zespołem”. 4. Zespół opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną. 6. Pracę zespołu koordynuje odpowiednio wychowawca oddziału lub wychowawca grupy wychowawczej, do której uczęszcza uczeń, albo nauczyciel lub specjalista, prowadzący zajęcia z uczniem, wyznaczony przez dyrektora przedszkola, szkoły lub ośrodka, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – przez osobę kierującą inną formą wychowania przedszkolnego. 7. Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż dwa razy w roku szkolnym.

Analiza powyższych przepisów pozwala bardzo łatwo określić sytuacje oraz obszary, w których jesteśmy zobowiązani do współpracy. Mało tego – dookreślone są nasze działania oraz ich zakres. W mojej ocenie warto dokładnie przeanalizować powyższe zapisy i poddać je refleksji. Warto zobaczyć, na ile ich w swojej pracy przestrzegamy. Można też wzbudzić refleksję – jak ja podchodzę do współpracy z innymi nauczycielami, czy chętnie współpracuję....

Praktyka pokazuje, że w tym obszarze jest wiele do zrobienia. Pozwolę sobie przytoczyć kilka przykładów, które ewidentnie wskazują, w jakich obszarach warto popracować nad współpracą nauczycieli:

1. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej – wciąż w szkołach spotykam się z sytuacjami, że organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej próbuje obarczać się pedagoga szkolnego lub wychowawcę – przecież nie jest to praca dla jednej osoby.

2. Opracowywanie dokumentów dotyczących PPP – zlecenie opracowania IPET-u lub dostosowań jednej osobie.
3. Trudności w organizacji spotkań zespołu.
4. Brak wypracowanych jednolitych kryteriów oceniania.
5. Uchylenie się od realizacji przydzielonych zadań w ramach zespołów zadaniowych.
6. Trudności, a czasem nawet niechęć dzielenia się swoją wiedzą, doświadczeniem, wypracowanymi metodami i dobrymi praktykami.
7. Oczekiwanie niektórych nauczycieli na gotowe rozwiązania.
8. Czasem pojawia się postawa „niech zrobią to inni” albo „co ja z tego będę miał/a”.

Takich przykładów znaleźlibyśmy jeszcze więcej. Ale i te wystarczająco świadczą o tym, że współpraca nauczycieli wciąż jest wyzwaniem dla dyrektorów i samych nauczycieli. Dopóki nie będziemy umieli spojrzeć na szkołę jako na „organizację uczącą się”, która ma realizować wspólne cele, za których osiągnięcie każdy nauczyciel odpowiada w takim samym stopniu, dopóty nie docenimy w należyty sposób wartości współpracy.

Obecnie, w okresie pandemii, szkoła znalazła się w sytuacji szczególnej. Odosobnienie, zamknięcie w domu, zdalna edukacja – utrudniają współpracę, ale jej nie uniemożliwiają. Przecież możemy współpracować na platformie, z której korzysta szkoła. Przecież odbywają się zdalne zebrania rad pedagogicznych czy zebrania z rodzicami, więc nic nie stoi na przeszkodzie, aby zespoły zadaniowe funkcjonowały normalnie i realizowały swoje zadania. Zdaję sobie sprawę, że jest to trudne, że jesteśmy tą sytuacją bardzo zmęczeni, ale pamiętajmy jednak, o co tak naprawdę w naszej pracy chodzi – o Ucznia, jego rozwój i przygotowanie do radzenia sobie w tak szybko zmieniającym się świecie. Marzeniem moim jest, aby współpraca była dla nauczycieli nie tylko obowiązkiem, ale i potrzebą. Wtedy wszystkim będzie po prostu łatwiej. Będziemy bardziej twórczy, skuteczni w swoich działaniach, a przede wszystkim staniemy się żywymi przykładami dla naszych uczniów.

Bibliografia

1. <https://sdacademy.pl/blog/10-zasad-pracy-w-zespole/> [dostęp 10.03.2021].
2. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2019 r., poz. 2215 oraz z 2021 r. poz. 4) – art. 6 pkt 2.
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4) – art. 111 pkt. 5, art. 44.
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. 2019, poz. 502) – § 4.
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2017 poz. 1611).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz. U. 2019, poz. 1575).

7. Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020, poz. 1280).
8. Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Załącznik do obwieszczenia – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r., poz. 1309).